

Handläggare
Majken Elfström
Samhällsbyggnadsavdelningen

Diarienummer
15TEN/69

Svea hovrätt
Mark- och miljööverdomstolen
Box 2290
103 17 Stockholm

Ålstäket 7:1 - Överklagan och ansökan om prövningstillstånd i mål nr M 348-15

Förslag till beslut

Tekniska nämnden i Värmdö kommun yrkar att Mark- och miljööverdomstolen:

1. Meddelar prövningstillstånd.
2. Upphäver mark- och miljödomstolens vid Nacka tingsrätt dom, punkt 2, av den 9 november 2015 i mål M 348-15 och fastställa länsstyrelsens beslut 2014-12-15.
3. Tekniska nämnden beslutar att ärendet justeras omedelbart.

Ärendebeskrivning

Bygg- miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutade den 19 juni 2012, dnr 2010.1987, att förelägga tekniska nämnden (tidigare samhällsplaneringsnämnden) om villkor för Ålstäkets pumpstation, vid en anmälan om ändring av tillståndsgiven verksamhet avseende en pumpstation för 30 000 personekvivalenter (bilaga 1). Ljungs samfällighetsförening överklagade bygg-, miljö- och hälsoskyddsnämndens beslut som sedermera avslogs av länsstyrelsen. Även länsstyrelsens beslut överklagades av Ljungs samfällighetsförening och mark- och miljödomstolen ändrade länsstyrelsens beslut och förenade det med ytterligare ett villkor, att ett reservkraftaggregat ska installeras vid Ålstäkets pumpstation som vid frånfall av ordinarie strömförsörjning ska förse pumpstationen med elström.

Tekniska nämnden överklagar härmed mark- och miljödomstolens dom, punkt 2, och har även fått anstånd med att utveckla talan till och med den 16 december, då nämndens nästa sammanträde är den 15 december 2015.

Grunder

Nämnden åberopar som skäl för prövningstillstånd att det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som mark- och miljödomstolen har kommit till, och att det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som mark och miljödomstolen har kommit till samt att det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt.

Utvecklande av talan

Bakgrund

Bygg- miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutade den 19 juni 2012 att förelägga tekniska nämnden om villkor för Ålstäkets pumpstation, vid en ändringsanmälan av tillståndsgiven verksamhet. Ändringsanmälan avsåg ombyggnad av en pumpstation då problem med bräddningar förelåg. Ålstäkets pumpstation hade elva bräddningar mellan 2010-2011, där totalt 1 200 kbm bräddat. Bräddningarna skedde främst på grund av mycket dagvatteninträngning i ledningsnätet samt strömavbrott. Vid tiden för bräddningarna fanns ingen buffterkapacitet i ledningsnätet.

Vid Ålstäket finns en pumpstation för det kommunala spillvattennätet sedan en lång tid tillbaka och har fram till och med mars 2012 tillhört Hemmesta reningsverk, som avvecklades under september 2015. Ett 25 km långt ledningsnät samlar upp spillvatten främst från områdena Mörtnäs, Ingaröstrand och Fågelbro och leder det till Ålstäket (bilaga 2). Sträckan innehåller i dagsläget 11 pumpstationer och samtliga pumpstationer har möjlighet att brädda innan de når Ålstäkets pumpstation. Vid Ålstäkets pumpstation kan utgående och eventuellt bräddat flöde mätas. Grovt uppskattat är det i dagsläget drygt 2 600 personer anslutna till pumpstationen. År 2033 beräknas cirka 30 000 personer vara anslutna vilket innebär ett flöde på 7 100 kbm/dygn. Värmdö kommuns VA-enhet har på eget initiativ, 2013-11-21, sökt frivilligt tillstånd för hela det centrala ledningsnätet där en helhet prövas. Länsstyrelsen har dock inte fattat beslut i ärendet ännu.

Grund för villkoren

Arbetet med att bygga om Ålstäkets pumpstation påbörjades hösten/vintern 2011 och färdigställdes under 2012. I samband med ombyggnationen förekom driftsättningsproblem vilka orsakade bräddningar. Den 16-17 juni 2012 bräddade pumpstationen och den pågick mellan kl 04.00 till nästa dygn kl 10.00, totalt 30 timmar, och sammanlagt bräddade 360 kbm avloppsvatten. Orsaken till detta var att den manuella ventilen på inkommande ledning till sumpen enbart varit delvis öppen, vilket medförde att det blev stopp i ledningen till sumpen. Inkommande spillvatten bräddade ut i Torsbyfjärden (Mörtnäsviken, bilaga 3). Vid tiden för bräddningen hade ännu inte flödesmätare och bräddlarm kopplats in i bräddbrunnen, nivån i pumpsumpen stod stabilt varför den inte genererade något larm.

Ålstäkets pumpstation har under 2012 och början av 2013 nödvarett avloppsvatten vid fem tillfällen, där strömbortfall var anledningen till fyra bräddningar under 2012. Vidare har Mörtnäsviken och Ålstäket bräddat en gång under februari 2013, där lagning av en tryckspilledning som brustit vid Tjustviks dåvarande reningsverk var orsaken. Bräddningen i Ålstäket lagrades då i ledningen och påverkade inte Mörtnäsviken. Se tabell 1 nedan.

Datum	Tid	Kbm	Orsak
2012-12-11	kl 21-23	6	strömbortfall
2012-12-14	kl 18.30-19 och 19.45-20.25	8,5	strömbortfall
2012-12-15	kl 18.45-21.00 och 22-22.30	26	strömbortfall
2012-12-17	kl 06.30-08.30 och 9.40-10.40	19	strömbortfall
2013-02-09	kl 15.00-15.45 (Ålstäket) kl 17.30-00.40 (Mölnviksviken)	1,35 (i ledning) 90	lagning av tryckspilledning
Totalt	14 tim och 30 min	150,85	

Tabell 1

De bräddningar som skett vid Ålstäket under 2012 har alla varit kopplade till inkörningsperioden för nya pumpstationen. Det aktuella föreläggandet från bygg-, miljö- och hälsoskyddsmyndigheten är daterat 2012-06-19. Efter den 9 februari 2013 har inga bräddningar förekommit vid Ålstäkets pumpstation.

Förbättringsåtgärder

Pumpstationen har under 2011 och 2012 byggts om för att istället pumpa vatten mot Mölnviksviken och i slutändan till Käppala reningsverk på Lidingö. Följande åtgärder ha vidtagits vid Ålstäkets pumpstation:

- Den dränkta delen av bräddledningen var innan ombyggnationen ca 95 meter lång och hade en diameter på 225 mm, vilket gav en ledningsbuffert på 4 kbm. Den nya bräddledningen är 150 meter lång och har en diameter på 800 mm, vilket innebär att det kommer att kunna stå 75 kbm bräddat vatten i ledningen innan det når Torsbyfjärden/Mörtnäsviken (bilaga 6).
- Tre parallella pumpar har inrättats som var för sig klarar 130 liter per sekund. Vid ökat flöde är pumparna dimensionerade så att hela flödet klaras med två pumpar och en pump alltid finns som reserv.
- Ett driftövervakningssystem, VA-operatör, har inrättats. Det registrerar nivå och larmar om bräddning trots allt sker. Driftpersonal finns i beredskap dygnet runt, året om.
- Det finns möjlighet att använda kemikalien NutriOX (Kalciumnitrat) för att hämma bildningen av illaluktande svavelväte vid behov. Vidare finns möjlighet att lufta avloppsvatten i sumpen för att öka omblandningen och därmed minska lukten.
- Möjlighet finns att koppla på ett mobilt reservkraftaggregat för att försörja stationen vid strömavbrott.
- I pumpstationen har även ett joniseringsaggregat för att behandla luften i sumpen installerats. Frånluft från sumpen passerar genom ett UV-aggregat och ett filter med aktivt kol innan det släpps ut via skorsten på taket.

Under de senaste åren har Vattenfall satsat stort på vädersäkringsinsatser vilket har gjort att elnätet idag är vädersäkrat till mellan 90-100 procent i länet. Kring Ålstäket, där det

numera finns en välisolerad nedgrävd jordkabel, finns ett punktförstärkt isolerat område på cirka en mil. Det kan därmed inte inträffa några väderrelaterade strömavbrott i nuläget utan endast i form av en avgrävd kabel från ett bygge eller en störning från Svenska kraftnät. Vidare så har Svenska kraftnät under 2011/2012 tagit en ny kraftstation i drift vid Tjustvik, som ersätter gamla 70 kV ledningar med en ny matning från Nacka kommun på 220 kV. Elnätet är förstärkt runt Tjustviks pumpstation och en ny transformator är installerad i samband med ombyggnationen av pumpstationen.

I de situationer som kommunen drabbas av ett större strömavbrott är det troligt att även pumpstationerna vid Mölnviksviken (efter Ålstäket) och Tjustvik (efter Mölnviksviken) står utan ström. Vid stationen i Tjustvik finns en gammal bassäng som fungerar som bräddmagasin och klarar flera timmar utebliven drift. Vid Mölnviksviken kommer ett större strömavbrott att leda till bräddningar, förutsatt att vatten pumpas dit från Ålstäket. Så i det fall mark- och miljööverdomstolen bedömer att mark- och miljödomstolens dom ska stå fast krävs även att en ny byggnad uppförs för att rymma ett reservkraftverk vid Mölnviksviken. Dessutom krävs ett kraftigare reservkraftverk än vid Ålstäket då pumparna i Mölnviksviken har en högre effekt.

Omständigheter för prövningstillstånd

Bygg-, miljö- och hälsoskyddsnämnden har prövat en anmälan om ändring av tillståndsgiven verksamhet, en pumpstation för 30 000 personekvivalenter (pe), där beslutet omfattas av ett antal villkor. Nämndens beslut överklagades till länsstyrelsen av Ljungs samfällighetsförening, där länsstyrelsen avlog beslutet och bedömde att nämnden hade gjort en rimlig avvägning mellan miljönytta och kostnad. Även detta beslut överklagades av Ljungs samfällighetsförening till mark- och miljödomstolen. Föreningen har i huvudsak yrkat att reservkraftaggregat ska installeras vid pumpstationerna i Ålstäket och även vid nästkommande station, Mölnviksviken, för att förhindra bräddning från pumpstationerna vid elavbrott. Enligt Länsstyrelsens beslut uppgår kostnaden för detta till totalt 1 100 000 kronor.

Vidare menar länsstyrelsen att en pumpstation för avloppsvatten inte är tillstånds- eller anmälningspliktig enligt miljöprövningsförordningen (2013:251), MPF. Detsamma gällde enligt den tidigare gällande förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd i sin lydelse vid tidpunkten för nämndens beslut. Det överklagade beslutet får således ses som ett föreläggande enligt 26 kap. 9 § miljöbalken.

Mark- och miljödomstolen har att pröva huruvida länsstyrelsen gjort en korrekt bedömning av bygg-, miljö- och hälsoskyddsnämndens beslut den 19 juni 2012, dnr 2010.1987. Att mark- och miljödomstolen har förelagt om ytterligare ett nytt villkor är ytterst anmärkningsvärt. I de fall mark- och miljödomstolen bedömer att ärendet inte är tillräckligt utrett ska domstolen återförvisa ärendet till första prövningsinstans för ny erforderlig handläggning, inte själv fatta nytt beslut som tredje instans i rättsordningen. Mölnviksvikens pumpstation, som ligger belägen efter Ålstäkets pumpstation, har inte rätt att brädda vid något som helst tillfälle under året (se föreläggande 2013-08-01, bilaga 4, samt åtgärdsprogram, bilaga 5). Det innebär vid ett eventuellt strömavbrott, som rör båda ovan nämnda pumpstationer, att det inte är möjligt att använda det aktuella reservkraftaggregatet för att pumpa vattnet vidare. Denna fråga hade kunna redovisats

och motiverats om mark- och miljödomstolen hade återförvisat ärendet till bygg-, miljö- och hälsoskyddsnämnden för ny erforderlig handläggning, istället för att själva besluta om ett nytt villkor. Tekniska nämnden menar att ändringsanmälan inte berör huruvida ett reservkraftaggregat skall installeras eller ej, utan den ligger till grund för den ombyggnationen som utfördes av Ålstäkets pumpstation 2011 och 2012. Att Ljungs samfällighet har en annan uppfattning i frågan är inte föremål i detta ärende, och bör därför hanteras i ett separat ärende.

Den rapport som bygg-, miljö- och hälsoskyddsnämnden hänvisar till på sidan 4 i mark- och miljödomstolens dom, Beräkning av kostnader för åtgärder mot bräddningar 2012-12-04, är inaktuell efter ombyggnationen av Ålstäkets pumpstation. Dels har buffertkapaciteten i den dränkta delen av bräddledningen utökats från att kunna hantera 4 kbm till 75 kbm, tre parallella pumpar har inrättats som var för sig klarar 130 liter per sekund och vid ökat flöde är pumparna dimensionerade så att hela flödet klaras med två pumpar och en pump alltid finns som reserv. Vidare så har Vattenfall säkerställt väderburna strömavbrott inom en mils område kring Ålstäket samt har Svenska kraftnät ökat kapaciteten från 70 kV till 220 kV i kommunen. Åtgärderna har resulterat i att inga bräddningar har skett vid Ålstäkets pumpstation på snart tre år.

Tekniska nämnden kan således inte se annat än att mark- och miljödomstolen felaktigt fattat beslut om att ett reservkraftaggregat ska inrättas vid Ålstäkets pumpstation, utan att förstå konsekvenserna för efterföljande pumpstationer. Mölnviksvikens pumpstation som ligger efter Ålstäkets pumpstation har inte rätt att brädda vid något tillfälle under året och det innebär vid ett eventuellt strömavbrott, som berör båda pumpstationer, att reservkraftaggregatet vid Ålstäket inte kan utnyttjas.

Prövningstillstånd

Ändringsdispens

Mark- och miljödomstolen har i sina domskäl uppgett att bygg-, miljö- och hälsoskyddsnämndens beslut ska kompletteras med ett nytt villkor om inrättande av ett permanent reservkraftaggregat och att det inte finns ytterligare skäl att utreda frågan hos nämnden. Detta beslut har domstolen fattat utan att förstå konsekvenserna av de förhållanden som råder för andra berörda pumpstationer. Den fakta som domstolen baserat sin dom på är inaktuell då Ålstäkets pumpstation har byggts om, elnätet byggts ut samt har strömkapaciteten ökat. Förbättringsåtgärderna har resulterat i att Ålstäkets pumpstation inte har bräddat på 2 år och 10 månader. Värmdö kommun har 2013 även sökt ett frivilligt tillstånd för det centrala ledningsnätet, där länsstyrelsen ser över helheten innan beslut fattas. Det finns mot denna bakgrund anledning att betvivla riktigheten av det beslut som mark- och miljödomstolen kommit till.

Prejudikatdispens

Mark- och miljödomstolen har beslutat om ytterligare ett villkor för att säkra elförsörjningen av Ålstäkets pumpstation, vars recipient är en av de minst känsliga inom kommunen avseende bräddningar från pumpstationer. Värmdö kommun ser en stor risk i att mark- och miljödomstolens dom kommer att få en prejudicerande effekt i kommunen avseende övriga 90 pumpstationer och leda till orimliga kostnader i förhållande till

miljönyttan enligt 2 kap 7 § miljöbalken.

Vidare bestrider tekniska nämnden att mark- och miljödomstolen som tredje instans i rättsordningen kan fatta nya beslut om förelägganden, utan att ärendet återförvisas till första prövningsinstansen för en grundläggande utredning av desamma.

Information

Delegationsbeslut avseende överklagan, fattat av avdelningschefen 2015-11-24, kommer att redovisas för tekniska nämnden under sammanträdet den 15 december 2015.

Mikael Carlsson
Gruppchef

Bilagor:

1. Översiktskarta
2. Kartbilaga, planerat upptagningsområde för pumpstation vid Ålstäket år 2033.
3. Kartbilaga över Tjustvik, Mölnviksviken och Ålstäkets pumpstationer.
4. Beslut om föreläggande att inkomma med åtgärdsplan mot bräddningar vid Mölnviksvikens pumpstation.
5. Förslag till åtgärdsprogram för Mölnviksvikens pumpstation, 2015-01-15.
6. Karta över tidigare bräddledning (numera dagvattenledning) och ny befintlig bräddledning.